

Luce Irigaray

//

//]]]]> //]]]>

RØFF GUIDE: Forholdet mellom kjønnene må tenkes på en radikalt ny måte, ifølge Luce Irigaray: som en ureduserbar forskjell. Teorien har gitt Irigaray status som både provoserende kontroversiell og nyskapende original.

Av Kristin Sampson, førsteamanuensis i filosofi ved Universitetet i Bergen

Den belgisk-fødte tenkeren Luce Irigaray er filosof, lingvist og lacaniansk analytiker. Ved utgivelsen av det som av mange regnes for å være hennes hovedverk – *Speculum. De l'autre femme* (1974) – ble hun som den første og eneste utvist av det lacanianske gode selskap. Hun har siden framstått som både provoserende kontroversiell og nyskapende original.

Forskjellsfeminist

Irigaray er først og fremst kjent som kjønnsforskjellens tenker, og hun kalles gjerne en forskjellsfeminist. Den store og originale tanken hennes handler om betydningen av å tenke kjønnsforskjell på en ny måte. Med henvisning til Martin Heidegger, som har hevdet at hver tidsalder har ett emne å gjennomtenke, argumenterer Irigaray for at kjønnsforskjellen er et av de store emnene for vår tid. Kanskje er det vårt viktigste, og det som kunne være vår redning om vi lykkes med å tenke gjennom det. Dette er viktig både filosofisk og politisk. Slik Irigaray ser det henger tenkningen og det etisk-politiske sammen. Vi hører grunnleggende hjemme i en verden, og denne verdenen er historisk, kulturelt og politisk konstituert.

LES OGSÅ: [Luce Irigarays tvetydighet](#) • [Hva er feminisme](#)

Så hvordan tenker Irigaray om forskjellen mellom kjønnene? For det første hevder hun at dette er en forskjell som gjenstår å bli tenkt. Den er ikke tenkt enda som en virkelig forskjell, hverken i den vestlige filosofitradisjonen eller kulturen. Vi lever i en kultur som er preget av én standard for det menneskelige. Dette kommer til og med til uttrykk i de språklige ordene for mann og kvinne. Både på fransk og engelsk er for eksempel ordet for menneske og mann helt like, mens ordet for kvinne skiller seg fra disse. Når tenkningen og kulturen er preget av én standard eller norm, i dette tilfellet for det menneskelige, så åpnes det opp for at noen passer bedre inn i denne normen enn andre. Ut fra denne ene standarden eller normen vil derfor uvegerlig hierarkier oppstå, der noen blir underordnet andre. Irigaray er altså langt på vei enig med Simone de Beauvoir i at kvinnen i vår kultur og tradisjon er tenkt og representert som mannens andre. Det finnes ulikhet mellom kjønnene og mangel på likeverd. Dette bunner ifølge Irigaray i at vi bruker én målestokk, og ennå ikke har tenkt forholdet mellom kjønnene som en virkelig forskjell.

En ureduserbar forskjell

Det Irigaray argumenterer for, er altså at forholdet mellom kjønnene må tenkes på en radikalt ny måte: som en ureduserbar forskjellighet. Reelt likeverd mellom kjønnene vil, slik hun ser det, måtte springe ut av en understrekning av respekten for forskjellene mellom de to. Hvis de får understreket sin grunnleggende, ureduserbare forskjell, så finnes det ikke for noen av dem noe overordnet å måle den andre og seg selv opp imot, eller eventuelt redusere den andre eller seg selv i forhold til. Dersom de tenkes som usammenlignbare, kan de heller ikke plasseres inn i en felles skala der den ene rangeres over den andre.

Men hvorfor argumentere for forskjellen mellom to kjønn, og ikke for mangfold og forskjellighet mer generelt? Et svar kan være at enhet og mangfold har lange tradisjoner for å tenkes som hverandres motsetninger, og ved å gå til mangfold og flerhet for å unngå å tenke ut fra én standard eller norm, risikerer en å forbli innenfor denne grunnleggende tankestrukturen.

Irigaray søker å tenke noe hinsides denne, og løsningen blir at kjønnsforskjellen må tenkes på en radikalt ny måte. Det er ikke nødvendigvis toheten som er målet for Irigaray, men idet det anerkjennes i kulturen at det finnes en grunnleggende ureduserbarhet mellom to, så vil det alltid finnes *minst* to, noe som kan åpne for former for flerhet som ikke plasserer seg som en enkel motsetning til en enhet.

RØFF GUIDE: [Catherine Malabou: Fornyeren av fransk filosofi](#) • [Charles Sanders Peirce: Pragmatismens opphavsmann](#) • [Paul Ricoeur: Den filosofiske blindvegen](#) • [Slavoj Žižek: En Sokrates fra øst](#)